

در گفت‌وگوی هنرمندان با «فرهیختگان» مطرح شد

منجی می‌خواهد این روزگار

که می‌گویند دوره آخرالزمانی است، مساله نجات دهنده رنگ‌وبوی دیگری گرفته است. مردمی که جهان را مملو از زشتی و ظلم می‌بینند و انسان را ناتوان از مقابله با حجم مشکلات، دست به دامان منجی شده‌اند. هنر شاید بستری باشد برای بیان همین نیاز انسان. یک عکس، یک نقاشی یا یک ترانه حتما می‌تواند ملموس‌تر این حس نیاز و درماندگی انسان را نشان دهد. انسانی که نه از سر تعارف یا تکلیف بلکه با تمام اعتقاد و وجودش دست استغاثه را بلند می‌کند که خودش، نسل‌هایش و جهانی نجات پیدا کنند. با دو نفر از هنرمندان درباره مفهوم انتظار و منجی در هنر هم‌صحبت شدیم که در ادامه می‌خوانید.

شاید تا یک دوره‌ای تصور می‌شد سهم همه هنر از مفهوم انتظار و منجی به غزل «ای پادشه خوبان...» ختم می‌شود. نیمه شعبان که می‌رسید خیابان‌ها و رسانه‌ها پر می‌شدند از مطلع این غزل و نهایتا شعرهای ساده.

اهالی فرهنگ و هنر اما نمونه‌های فاخر و مهمی از مفهوم انتظار را در ادبیات کشورها و فرهنگ‌های مختلف در ذهن‌شان سراغ داشتند. جهان هرچه رو به جلورفت، نیاز به منجی بیشتر حس شد و البته که گروهی هم مخالف این نگاه بودند. حالا و در روزگاری

سید مهدی موسوی تبار

روزنامه‌نگار

حسین زمان، خواننده:

ترانه «بوی تنهایی» گلایه از احوالات امروز جامعه است

ترانه بوی تنهایی یا «خالیه سفره زمین» یکی از خاطره‌انگیزترین ترانه‌ها در حوزه انتظار است.

روزهای جمعه دهه ۷۰ و گاه و بیگاه این ترانه پخش می‌شد و کلامش مورد توجه قرار گرفته بود و بسیاری از مردم آن را زمزمه می‌کردند. از ترانه بوی تنهایی صحبت کنید.

ترانه بوی تنهایی جزو اولین کارهایی است که با شروع فعالیت هنری خود خواندم و از آن خیلی سال می‌گذرد. ترانه آقای اکبر آزاد با آهنگسازی استاد شهبازیان و تنظیم آقای فواد حجازی است که این مجموعه هنرمندان باعث شدند کار خوبی تولید شود

و من هم به این کار بسیار علاقه دارم. البته بیش از هر چیز به محتوای کلام این ترانه دل بسته‌بدم و به همین خاطر اجرا کردم. به هر حال اگر به متن ترانه توجه کنید به‌نوعی گلایه از اوضاع و احوال امروز جامعه‌ای است که در آن زندگی می‌کنیم و مصیبت‌هایی که بشر با آن مواجه است.

البته این برای خیلی سال پیش است، ولی به تاریخ حداقل کشور خود نگاه کنیم متأسفانه سال‌های سال است که روی خوش از آنچه بر سر ما آمده و بر ما می‌گذرد ندیدیم و همواره منتظر بودیم و انتظار کشیدیم فرجی حاصل شود و یک اتفاقی رخ دهد، یک گشایشی شود تا حال و روز مردم بهتر شود و یک فضایی ایجاد شود تا در آن به‌طوری که می‌خواهیم تنفس کنیم و طعم آزادی را بچشیم. اینها دل‌مشغولی‌های من بوده و نگرانی‌های من که احساس کردم در این ترانه حرف برای گفتن زیاد است و بیشتر آن چیزهایی که خودم به آن اعتقاد داشتم و نگرانی‌های من است؛ در این ترانه بود و ترانه را خیلی دوست داشتم و اجرا کردم. فکر می‌کنم ترانه ماندگاری شده و خیلی از مردم من را با این ترانه می‌شناسند و من را معرفی می‌کند.

گزارش

عاطفه جعفری

روزنامه‌نگار

امسال در شرایط ویژه‌ای به نیمه شعبان رسیده‌ایم؛ شرایطی که شاید حتی تصورش را هم نمی‌کردیم. همیشه با نزدیک شدن

به‌این روز، کوچه‌ها و خیابان‌ها را آذین می‌بستیم، شربت‌وشیرینی آماده می‌کردیم

و هرکس به‌سهم خودش کاری انجام می‌داد. ذوق و شوق یچه‌ها برای این کار، شاید از همه بیشتر بود و است. در شرایطی که نمی‌توانیم مثل هر سال شاهد استقبال پرشور از مهم‌ترین عید شیعه در کوچه‌پس‌کوچه‌های شهر باشیم، همچنان دل‌مان در بند امامی است غایب که همه منتظرش هستیم تا منجی این روزهای بشر باشد و نجات‌مان دهد از این روزهای سخت که می‌گذرانیم. در گزارش امروز به‌محصولاتی پرداختیم که در چند سال اخیر با موضوع آخرین منجی تولید و عرضه شده‌اند.

کتاب

از میان گستره کتاب‌هایی با موضوع امام‌زعم (عج)، در این گزارش کتاب‌هایی را معرفی کردیم که وجه داستانی دارند. اولین کتاب، کتاب «دوازدهم» علی‌مؤذنی است. این رمان ابتدا با حمایت بنیاد شعر و ادبیات داستانی منتشر و به‌دلیل برخی سوءتفاهم‌ها درباره متن داستانی‌اش از توزیع آن جلوگیری و با تغییر ناشر از سوی نشر اسم‌روانه بازار کتاب شد. به‌گفته ناشر، این کتاب در چاپ جدید با حذفیاتی در حد یک تا دو جمله و ویراست دوباره مولف منتشر شده است. دوازدهم با تم زندگی و زمانه آغاز امامت امام‌عصر (عج) نوشته شده و به‌گفته نویسنده برخوردی متفاوت با مساله ظهور و امام‌زمان (عج) دارد.

مؤذنی درباره این کتاب می‌گوید: «این رمان یک اثر تاریخی نیست و خودم آن را یک رمان معاصر می‌دانم که شخصیت‌هایش ترکیبی از حضور در دوران معاصر و فعلی‌ما و تاریخ را توأمان با هم دارند. شخصیت حضرت حجت(عج) از نظر من یک شخصیت تاریخی نیست و ایشان به‌دلیل حضور همیشگی‌شان در میان ما، یک شخصیت معاصر برای داستان نویسی به‌شمار می‌روند.»

به‌گفته مؤذنی، نگارش رمان دوازدهم با توجه به‌اهمیت یک‌نگاه عقلانی به‌موضوعی است که بیش از هزار سال در ذهن شیعه و حافظه تاریخی ما وجود دارد.

علی‌مؤذنی تاکنون ۳ کتاب درباره امام‌زمان (عج) منتشر کرده‌ودر این باره می‌گوید: «نمایشنامه‌ای نوشته‌بدم به‌اسم «مفرد مکرر غایب» که بر اساس صفات حضرت ولی‌عصر (عج) بود. بعد پیش‌سینه‌ها دادند که بر اساس آن فیلمنامه‌ای بنویسیم که حاصل آن شد کتاب «ملیکا»، فیلمنامه‌ملیکا اطلاعات گسترده‌تر و مفاهیم بیشتری را در خودش لحاظ کرده است. در این کتاب نشان دادم ارتباطی که بین بانو‌ملیکا و امام‌حسن عسکری(ع) برقرار شد، جوری نبود که به‌واسطه علت و معلول‌های زمینی باشد. همه این موارد را در رمان دوازدهم خیلی مسپوستر شکافتم. در این سه کتاب که در قالب‌های مختلفی نوشته‌شده، از جنبه‌های مختلف به امام‌زمان (عج) پرداخته‌ام. البته این موارد در رمان دوازدهم مسپوستر از بقیه است.»

«حاء‌مشده» عنوان رمان دیگری است که با هدف پرداختن به‌روزهای ابتدایی امامت

محمدعلی بهمنی، شاعر و ترانه‌سرا:

حس نیاز به منجی از ضمیر مولوی می‌آید

شعر روزگار ما هستند البته من شاعران پیش از نیما را بیابان می‌کنم. از بعد نیما تفاوت‌هایی وجود دارد که از زاویه دیگری می‌توان بحث کرد، یعنی شما در حافظه خود واقعیت را سنجه بزنید. به‌جز مولانا، سعدی، حافظ و... حتی تا ۱۱ نفر بیشتر است؟

اصلی‌ترین شاعران همین‌ها هستند.

درست است و در بین این پنج شاعر، مولانا یک چیز فراتری عرضه می‌کند به دلیل اینکه هیچ وقت نیندیشیده است. شما موقعی که حافظ عزیز را می‌خوانید در برخی شعرها می‌بینید تعریف از سلطان وقت خود می‌کند گرچه صمیمیتی با هم داشتند و به این کار نداریم، ولی واقعیت این است که این شعر نمی‌شود. اینکه می‌گویم شعر مولانا جایگاهی والا دارد به این دلیل است که اصلاً خود نمی‌اندیشیده که بگوید الان چه چیزی بگویم. هم در نثر و هم در منظومه‌های دیگر و هم در غزل‌ها اینچنین بوده است. به دلیل اینکه شعریت یک شعر، شاعر را بیابان می‌کند؛نه اینکه شاعر، شعر را بیان کند.

مفهوم نجات‌دهنده در شعر معاصر و کلاسیک با هم چه تفاوتی دارند؟

نمی‌تواند تفاوتی داشته باشد چون ریشه معنایی هر دو یکسان است گرچه می‌شود هر یک را از زاویه دیگر به یک معنا کشید. ریشه یکی است و هیچ فرقی ندارد.

در شاعران مختلف حضور منجی و انتظار در کدام یک پررنگ‌تر است؟ کدام شاعر توجه بیشتر داشته است؟

به طور ریشه‌ای بخواهیم بیان کنیم، مولانا است.

این انتظار برای ظهور منجی در غزلیات مولوی است یا در مثنوی و یا کتب منثورش؟

در همه موارد هست. مولوی از شاعرانی بود که شعر او را انتخاب می‌کرد و او شعر نمی‌نوشت. ریشه شعر هم همین است. یعنی وقتی قلم را برمی‌داریم شعر روی کاغذ بیاید. نه اینکه از روی بیکاری شعر بنویسیم که اشعار روزگار ما متأسفانه همین است.

بعضی از شاعران ما وقتی سراغ مفاهیمی همچون انتظار و منجی می‌روند انگار تمرینی و سفارش شده شعر می‌گویند. اما زمانی هست که شاعر در اتوبوسی نشسته، در خانه تنهاست یا مشغول کاری است، شعر و اشعار او را رها نمی‌کند. این‌طور شعرها شعریت ذاتی دارد، اما متأسفانه بین میلیون‌ها شاعری که داریم و هر کدام آنها ادعای الکی دارند، نمی‌توانیم ۱۱ شاعر پیدا کنیم که سابقه‌ای با ارچ از خود به‌جا بگذارند. در اصل ۵ نفر هستند ولی تا ۱۱ شاعر هم پذیرفته شده است. شاعران اولیه، پایه‌های

نگاهی گذرا به آثار هنری‌ای که به مفهوم انتظار و امام‌زمان (عج) پرداخته‌اند

دست‌های خالی

مردمانی که به‌لحاظ قلبی معتقد به ظهور منجی هستند، سعی می‌کنم در استای اعتقاداتم در زندگی حرکت کنم ودر حوزه موسیقی نیز ترجیح می‌دهم در زمینه‌هاور‌ها و اعتقاداتم آثاری تولید کنم. به‌نظر من تا زمانی که هنرمند یک اثر را با تمام عشق ووجودش بخواند، حتی اگر با هزینه‌گراف از بهترین عوامل تولید اعم از ترانه‌سرا، آهنگساز و...هم‌بهره‌ببرد، خروجی کارش چنگی به‌دل نمی‌زند. نمونه‌هایی در حوزه موسیقی داریم که حتی مخاطبان هم چنین آثاری را نپسندیده‌اند.»

آهنگ «حس‌غریب» لهراسیی بیشتر از دیگر آهنگ‌هایش شنیده شده و خودش در این باره می‌گوید: خاطر مهمت در زمان تولید این اثر همه عوامل تولید، حس و حال عجیب و در عین حال غریبی داشتند که این موضوع کاملاً به‌چشم می‌خورد که در نهایت با عنایت خود حضرت مهدی(عج) حس غریب توانست به‌دل مردم بنشیند، به‌طوری که پس از ۱۳ سال هنوز مردم ترانه آن را زمزمه می‌کنند و آن را دوست دارند. نکته‌جالب اینجاست که طی سال‌های اخیر من در کنسرت‌های خارج از کشورم با درخواست مخاطبان برای اجرای این اثر مواجه‌بدم که این موضوع نشان می‌دهد عشق به‌منجی بشریت مرز نمی‌شناسد. استقبال مخاطبان از حس غریب به‌حدی بود که بلافاصله این اثر به یکی از پرمخاطب‌ترین آثار زمان خود تبدیل شد و از سوی دیگر این حجم توجه به‌این آهنگ، مسئولیت من را برای تولید آثار، چندین برابر کرد و عاملی‌شد که با انگیزه بیشتری آثاری در وصف امام‌زمان (عج) بخوانم.»در حوزه

موسیقی آثار دیگری هم‌برای امام‌زمان خوانده‌شده‌است. آهنگ نیمه‌شعبان از علی‌رضا قربانی، آهنگ جمعه‌های انتظار از امیر کهکشان، آهنگ ظهور از پویا بیاتی، آهنگ انتظار از سهراب پاکزاد، آهنگ چشمه امید از علی فانی، آهنگ بی‌تابی از علی‌رضا قربانی، آهنگ دور از سال‌ها از پویابیاتی و آهنگ انتظار زمین از سعید شهرزور و البته آهنگ متصل از محسن چاووشی از جمله آثاری هستند که برای ایشان تولید شده و نشان می‌دهد اوضاع در حوزه ترانه و موسیقی بهتر از دیگر رشته‌های هنری است.

فیلم

شاید تنها بخشی از هنر که تقریباً دستی خالی برای عرضه در این حوزه دارد، فیلم و سینما باشد. در سال‌های اخیر، تنها اثر سینمایی که به‌مفهوم انتظار و امام‌زمان (عج) پرداخته، فیلم «زندانی‌ها» از مسعوددهنمکی بود که در سال ۱۹۸۹کران شد. البته کران واقبال مخاطبان به این فیلم چندان نبود. در زندانی‌ها مسعود دهنمکی در قالب درامی اجتماعی با مایه طنز، از لزوم تقویت باور‌ها و اعتقادات قلبی سخن گفته‌و معتقد است معجزه و ظهور امام‌زمان (عج) پایان پلشتی‌ها و تیرگی‌های دنیای امروز است. «شاهزاده‌روم» یکی از انیمیشن‌های پرفروش تاریخ سینمای ایران به‌شمار می‌رود و داستان عاشقی و دلدادگی پرنسسی مسیحی و پاک‌دامن به‌نام‌ملیکا(نرجس خاتون)

را روایت می‌کند که از تبار پدر از نوادگان یکی از حواریون حضرت عیسی (ع) و از تبار مادر نواده قیصر روم است. سرنوشت این بانوی پاک‌دامن به گونه‌ای رقم می‌خورد که وی به‌بلاد اسلامی عزیمت می‌کند و نهایتاً به همسری امام یازدهم شیعیان درمی‌آید تا منجی بشریت را به دنیا بیاورد. در این فیلم به مفهوم انتظار برای ظهور منجی اشاره شده است. «قدمگاه» فیلمی به کارگردانی محمد مهدی عسگریور است که هم‌اشارات

مستقیمی به‌عید نیمه‌شعبان دارد و هم‌اینکه در لایه‌های پنهان خود وارد مفاهیم انتظار و ظهور می‌شود. عسگریور در مورد این فیلم گفته است: «فیلم قدمگاه ابعاد مختلفی دارد؛ یک بخش آن بازی‌گرده به‌قصه‌مولودم که برای خودش جذابیت دارد، هنگامی که فیلم را در کسوت تماشاچی و نه کارگردان دیدم، آن بخشی که هویت‌یابی فرد بود برابم جذاب بود، زیرا مخدوش بودن هویت، شامل بسیاری از انسان‌های عصر غیبت می‌شود، چون جریانی به‌اتفاق آدم‌های بی‌تقصیر یا کم‌تقصیر در پدید آمدن بی‌هویتی انسان‌ها شریک هستند، لذا در این فیلم رایحه‌ای از وجود امام‌عصر (عج) به‌عنوان ناچ‌ی بشریت خسته از دود و آهن مشاهده می‌شود. «با وجود ظرفیت عظیمی که در مفهوم انتظار و ظهور منجی وجود دارد، اما بضاعت سینما و تلویزیون ایران در پرداخت به‌این موضوع محدود و کمتر از انتظار بوده است. با وجود این بد نیست یادی کنیم از فیلم «۲۱۳» که در انگلستان ساخته‌شده و در زمان انتشارش با استقبال مخاطبان همراه بود. فیلم داستانی ۲۱۳ محصول گروهی از شیعیان انگلستان است که به‌نظر می‌رسد چندین نفر از آنها اعضای یک خانواده هستند. این فیلم با امکانات عادی اما در سطح قابل‌قبولی از جهت حرفه‌ای و فنی تولید شده است. استانداردهای رایج کار در همه زمینه‌ها رعایت شده؛ از طراحی پوستر و تیزرآز و ترانه‌هایی در طول فیلم تا راه‌اندازی سایت اینترنتی. داستان درباره جوانی به‌نام علی لیث است. او که هنگام تولد، فرزند آخرالزمان خوانده شده، به‌عنوان نماد نسلی که ظهور امام‌زمان (عج) را درک خواهند کرد، معرفی می‌شود. وی در یک خانواده شیعی در لندن زندگی می‌کند. پدرش او، مادر بیمار و خواهر کوچکش را رها کرده‌و وی برای گذران زندگی به‌فروش مواد مخدر می‌پردازد، با نامزای بیگانه‌است و از عقاید شیعی چیزی نمی‌داند. مدیر مدرسه که به‌هوش و استعداد او مطمئن است، مجبور می‌شود که درباره حضرت مهدی(عج) یک مقاله تحقیقی بنویسد و او که در آغاز زیر بار نمی‌رود، طی حادثی به این کار تن می‌دهد. او به‌طور معجزه‌آسایی با یک عالم دینی به‌نام محسن آشنا می‌شود که گرچه معلم نیست، اما در نقش یک روحانی با مدارا و حوصله به تربیت او پرداخته و به‌بهبانه مقاله‌نوشتن، بسیاری از مشکلات خود را درمان می‌کند. علی در طول داستان چند بار با عدد ۲۱۳ مواجه می‌شود، خواب‌های عجیبی می‌بیند و شیخ محسن او را به‌عنوان جوانی که به‌خاطر مأموریت‌های بزرگ انتخاب شده، برای آینده آماده می‌کند. او که بسیار به این عالم نکته‌دان و دوست‌داشتنی وابسته شده، ناگهان درمی‌یابد که او از دنیا رفته و تمام ثروت خود را برای وی گذاشته است. با این پول به‌دانشگاه می‌رود و پس از اتمام تحصیلات، مؤسسه امام‌مهدی (عج) را تأسیس می‌کند. «مطمئناً زاویه پرداخت به موضوع ظهور در این فیلم خالی از اشکال و انتقاد نیست، اما در شرایط فعلی می‌توان به این مدل آثار که در سطح بین‌المللی ساخته می‌شوند نشان‌دهنده دغدغه‌های جهانی در مفهوم انتظار است، امیدوار بود.